

Megemlékezés a Felvidékről kitelepített magyarok április 12-i emléknapja alkalmából

A magyar Országgyűlés 2012. december 4-én ellenszavazat nélkül fogadta el, hogy ezentúl április 12-e a Felvidékről kitelepített magyarok emléknapja lesz. Hatvanhat esztendeje, 1947. április 12-én indult el az első transzport Magyarország felé.

A következő percekben a Beneš-dekrétumok miatt a Csehszlovák Köztársaságból kizárt, Magyarországra telepített mintegy százezer magyar honfitársunkra emlékezünk.

Idézzük fel röviden e szomorú esemény történelmi hátterét.

Az első világháború után mesterségesen létrehozott, önmagát nemzetállamként deklaráló Csehszlovákia valójában egy többnemzetiségű államalakulat volt, hiszen lakosságának közel egyharmada valamilyen kisebbséghez tartozott.

1945 és 1948 között, Edvard Beneš elnök a többnemzetiségű csehszlovák államból a két legnagyobb számú nemzetiség, a németek és a magyarok kitelepítésével próbált meg homogén nemzetállamot teremteni.

Ennek első lépése az 1945 áprilisában közzétett kassai kormányprogram volt, melynek 8. pontja a magyar és a német népességet kollektív háborús bűnösnek nyilvánította.

Az 1945 májusa és októbere között hatályba léptetett Beneš-dekrétumok a magyar és a német lakosságon torolták meg Csehszlovákia második világháború alatti széthullását, és előirányozták a kisebbségek kitelepítését, illetve erőszakos beolvasztását.

Beneš államelnök és a csehszlovák politikusok abban bíztak, hogy a mostoha körülményekkel elűldözhetik majd a kisebbségek jelentős hányadát, az ottmaradókra pedig a deportálás és az erőszakos asszimiláció várt.

Vizsgálat alá vették a magyarok és a németek vagyont, döntöttek a mezőgazdasági tulajdon elkobzásáról, valamint a csehek és szlovákok magyarlakta területekre történő betelepítéséről.

Mindeközben a csehszlovák hivatalok elbocsátották a magyar köztisztviselőket, száműzték az egyetemekről a magyar diákokat, és megszüntették a magyar oktatási intézményeket. Szerre az országban „magyar perek” indultak és a kollektív bűnösség elvét alkalmazva ezreket ítétek el.

Beneš jogfosztó programjának tetőpontja az 1945 augusztus 2-án hatályba léptetett 33. dekrétum volt, amely a nem-szláv népességet megfosztotta állampolgárságától, vagyis ténylegesen kizárta őket a társadalomból.

A rendelet kiadásában nagy szerepet játszott, hogy a győztes nagyhatalmak nem támogatták a magyarság egyoldalú kitelepítését, ezért a csehszlovák kormány a lakosságcsere kierőszaolálásához folyamodott.

Hogy tárgyalóasztalhoz kényszerítsék a magyar kormányt, a csehszlovák szervek 1945 őszén megkezdték a dél-szlovákiai magyar munkaképes férfiak és nők deportálását a korábban szudétanémetek által lakott csehországi településekre.

Az erőszakos deportálásokról a Duna Televízió Reggel című műsorában így nyilatkoztak az egykori áldozatok.

„A Dunának a túlszartján volt egy kis magyar városrészt, annak a magyarjait elsőként szedték össze, és vitték egy gyűjtőtáborba. Halálárkokat ástak, amelyekbe belelődztek az embereket. A háború után exhumálták őket, de ekkor már nem tudhattuk meg azt se, hogy kik voltak az áldozatok. A deportálás után pedig a lakosságcsere következett.”

„Minket Martos községből telepítettek ki. [...] A települést egy este katonaság szállta meg, csehszlovák katonaság. Bekerítették, sehova nem lehetett kimenni a faluból, teherkocsikkal jöttek. Éjjel szedték össze az embereket, fölrakták teherautóra, elvitték Ógyallára, ott már elő volt készítve egy marhavagon. A vagonba berakták, és vitték őket Csehországba. Csehországban a piacon árulták, úgy mint az állatokat. A cseh gazdák kiválogatták közülük azt, aki nekik kellett. Én apámat is elvitte egy cseh nagygazda, szintén, és annál kellett neki dolgozni.”

Szalatnai Rezső Szakasits Árpádnak küldött levelében a konkrét események mögött meglévő tendenciákra hívja fel a figyelmet.

„[...] A mai csehszlovák kormányzat a csehszlovákiai magyarság teljes eltüntetését tűzte ki célul, nem kér magának semmiféle együttműködést a magyarsággal, nem óhajt jó viszonyban lenni Magyarországgal. [...] Hetek óta fagyban és viharban, mint az állatokat szállítják ki immár 10 000 számra a szlovákiai magyarokat Csehországba. A csehszlovák politika néhány hét múlva kész helyzetet akar teremteni, s a magyar határ mentét teljes hosszúságban szlovákosítani akarja, hogy azután e sávon belül még megrekedt magyarokat is teljesen és titokzatosan, minden eszközzel nemzetileg megsemmisítse.”

Magyarország ellenezte mind az egyoldalú kitelepítést, mind a kényszerű lakosságcserét, ám a nagyhatalmak nyomásának engedve és a magyar lakosság csehországi deportálása miatt tárgyalni kényszerült, és 1946. február 27-én aláírta a lakosságcsere-egyezményt.

Az 1947. április 12-től 1948 decemberéig tartó lakosságcsere keretében Csehszlovákiából mintegy 95-105 ezer magyart telepítettek ki, míg Magyarországról 72 ezer szlovák települt át Csehszlovákiába.

A Beneš-dekrétumok számos ponton sértették az alapvető emberi jogokat, mivel nemzetiségi alapon diszkrimináltak, kényszer munkát vezettek be, és önkényesen rendelkeztek milliók tulajdonáról. Mindennek dacára a jogfosztó törvényeket – egyes rendeletek kivételével – mind a rendszerváltás utáni Csehszlovákia, mind a szétváló cseh és szlovák állam megőrizte jogrendjében. Sőt az utódállamok 2007-ben még azt is elérték, hogy azok az Európai Unió lisszaboni szerződésének keretein belül is hatályban maradhassanak.

A Beneš-dekrétumok fájó emléket jelentenek az egykor jogfosztottak és utódaik számára, érvényben tartásuk pedig máig feszültséget eredményez a közép-európai nemzetek között.

Befejezésül hallgassatok meg egy újsághírt.

Miroslav Lajčák szlovák külügyminiszter közelmúltban tett nyilatkozatában igennel válaszolt arra a kérdésre, hogy elképzelhető-e szlovák részről egy olyan bocsánatkérés a magyarságtól, mint amelyet 1990-ben a németeknek megfogalmaztak.

Reménykedjünk a történelmi megbékélés lehetőségében.

Az emlékműsor szereplői:

Schäffer Noémi 11.c

Cseszlai Zsombor 11.a

Joó Martin 11.a

Hegyesi Ákos 10.R

Szabados Bence 10.R

Szöveg: dr. Nagyné Kasza Gabriella